

Spousta lidí ho používá, ale neexistuje pro ně způsob, jak číst noviny, knížky a školní učebnice v jazyce, který spo celou dobu používají. Ano, je to znakový jazyk. Taková je situace pro čtvrt miliónu neslyšících v Severní Americe, kde primárním jazykem je ASL-americký znakový jazyk. Přestože už existuje skupina jazykovědců zabývajících se znakovým jazykem, stále je snahou vytvořit jeho jednoduchou psanou podobu.

Jazyk, který nelze zapsat a číst?

V 60tých letech americký jazykovědec William Stokoe navrhl jeden z prvních způsobů zápisu znaků znakového jazyka. Pří-

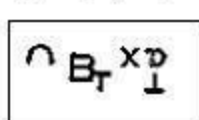
klad zápisu znaku, tak jak ho tenkrát navrhnul Stokoe, ukazuje obrázek 1. V případě vět ve znakovém jazyce lze tuto větu zapsat

například podle obrázku 2. Pro svou složitost se tento způsob zápisu praktikuje především u těch, kteří se zabývají zápisem znakové podoby znakového jazyka, a v běžném užití se neuplatní.

V 70tých letech byl vytvořen systém symbolů pojmenovaný anglickým názvem SignWriting (psané znaky), založený na zápisu tanečních pohybů (viz obrázek 3), který umožnil zachytit světové znakové jazyky na

Znakový jazyk

papír. O to více systém umožnil vytvořit, přemostění k anglické literatuře a jiných mluvených jazyků, které byly poměrně náročné

Obr. 1 - Znak "nevím" v ASL (americkém znakovém jazyce)

pro primární uživatele znakového jazyka, v podobě psané v písmu SignWriting. Pro neslyšící proto byly do písma SignWriting přeloženy pohádky v ASL jako je Sněhurka a sedm trpaslíků, O popelce a spousta dalších známých pohádek. „Spousta písmen abecedy je založena na zvucích, které nelze slyšet,“ vysvětluje Suttonová (2). Z tohoto důvodu nemůže být většina neslyšících schopna plně porozumět anglicky psané literatuře přes stálou snahu učitelů.

Výhodou systému SignWriting je oproti zápisu podle Stokoe možnost zapisovat i mimiku. Krok po kroku si systém zvaný SignWriting razí krůčky k domovům a škol v Americe a zahraničí. Systém šířený zakladatelkou Valerií Sutton v rámci neziskové organizace The Center For Sutton Movement Writing (www.signwriting.com) se dosud už používá ve 30 zemích světa včetně USA,

Dánsku, Itálie, Jižní Afriky, Nikaragui, Japonsku, Mexiku a Saudské Arábii.

SIGNWRITING – „ABECEDA ZNAKŮ“

Systém popisující znaky znakového jazyka může být psán rukou nebo pomocí speciálního software. Píše se většinou vertikálně (jakoby čtení okének filmu) a skládá ze tří základních parametrů – tvaru ruky, místa a pohybu – do proudnice obrázku dovršený stylizovaným obličejem (obrázek 4).

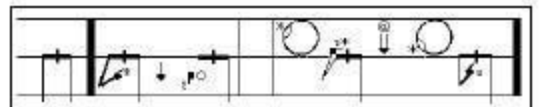
Ironií je, že ačkoliv SignWriting vzniknul v USA skupinou jazykovědců podporovanou radami a spolupráci s jeho rodilými uživateli, se Dánsko stalo první zemí, která oficiálně adoptovala SignWriting ve školách pro neslyšící a ve výzkumu znakového jazyka roku 1982.

„V současnosti je systém používán velmi malou skupinou neslyšících asi tak mezi 5000 až 8000 lidí světa,“ odhaduje Suttonová roku 2003 v emailovém interview pro časopis The New York Times. (2).

PSANÍ V SIGNWRITING NABÍZÍ SOFTWAREVÉ EDITORY

Byly vytvořeny editory, spustitelné v operačních systémech Macintosh, Windows,

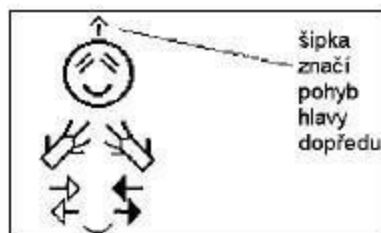
DOS a dalších. Většina je zdarma šířena, česká verze zatím není dostupná. V únoru roku 2000 mezinárodní organizace pro standardy ISO (The International Standard Organisation) schválila mezinárodní standard pro písmo SignWriting ISO/IEC10646. Tímto krokem je usměrněn vývoj software a zajištěna jeho kompatibilita. Software je možno si stáhnout z internetových stránek <http://www.signwriting.com>.

Obr. 3 - Ukázka zápisu původního SignWriting využívající prvků notace tanců.

Na stránkách www.signwriting.com je i slovník 30 znakových jazyků nazvaný SignPuddle. Do slovníku může přispívat kdokoli a to díky webovým editorům. Nejobsáhlejší slovníkem znaků jsou znaky z ASL asi přes 3400. Stručné informace můžete nalézt i na českých webových stránkách <http://www.ruce.cz>.

Martin Novák

Ukázka zápisu Sign Writing

1. A controversial Approach to Communication: SignWriting, The Alphabet of Signs. Silent News: March 3, 1993,

2. Another Language for the Deaf. The New York Times: Sunday, April 14, 2002,

Znakový jazyk

Obr. 2 - Ukázka zápisu vět znakového jazyka podle pravidel Stokoe

$B_1 B_2 z^m \quad \ddot{N} \ddot{N} d \cdot \quad 3^+ \quad \square \sqrt{C}^+ \sqrt{C} x^+ \quad \} Y^{\ddot{}} \quad \mathcal{G}_A < v^x$
 $\bar{B}_a \sqrt{B}_A \mathcal{W} \quad G^+ \quad B_A^+ B_A \ddot{v} \quad \mathcal{D} \dot{A}^{ex} \quad \mathcal{E}_D \quad B_D^+$
 $G^+ \quad \wedge \mathcal{S}^x \quad \square \sqrt{C}^+ \sqrt{C} x^+ \quad X_1 X_1 \dot{a} \quad B_T \quad V_b \quad v^+$
 $\bar{B}_a \quad L \quad * \quad X_1 X_1 \dot{a}$

Obr. 4 - Ukázka zápisu vět znakového jazyka podle SignWriting

